Türkiye Turizm Ansiklopedisi

Kavramlar, Kurumlar ve Kuruluşlar, Olaylar ve Kişiler

Cilt

XIV

Temalı Restoran

Turizm Taşıma Kapasitesi

Editör ve Koordinatörler

Prof. Dr. Nazmi KOZAK

Prof. Dr. Metin KOZAK

DETAY YAYINCILIK

Ankara, 2022

DETAY YAYINLARI : **1500**

1. Baskı : Nisan 2022
ISBN : **978-605-254-565-2**
Takım ISBN : **978-605-254-551-5**
Yayıncı Sertifika No : 46573
Matbaa Sertifika No : 42488

Kitapta yer alan ansiklopedi maddelerinin bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazar/larına aittir.

© ***Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.***
Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, 5 yıla kadar hapis ve adli para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

Dizgi ve sayfa düzeni : Prof. Dr. Nazmi Kozak
Kapak Tasarım : Detay Yayıncılık
Baskı ve Cilt : Bizim Buro Matbaacılık ve Basımevi
1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

Kütüphane Bilgi Kartı
Editör ve Koordinatörler: Nazmi Kozak, Metin Kozak
Türkiye Turizm Ansiklopedisi: Kavramlar, Kurumlar ve Kuruluşlar, Olaylar ve Kişiler, Cilt: 1, 1. Baskı
ISBN: 978-605-254-565-2, 385 + 15 sayfa ve dizin var.

DETAY YAYINCILIK

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ
DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.
Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/ANKARA
Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42
Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

ve Otelcilik bölümlerine öğrenci alımı ile lisans eğitimi faaliyetlerine başladı. Yüksekokul bünyesinde eğitim-öğretim yılı süresince bankacılık ve turizm sektörü temsilcileri okulda ağırlanarak çeşitli panel ve konferanslarla üniversite ile sektörleri buluşturan *kariyer günleri* yürütülmektedir. Bu sayede öğrenciler ile sektör temsilcilerinin kaynaşmasına, öğrencilerin staj imkanı bulmasına olanak sağlanmaktadır.

Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu'nda 0-50 kapasiteli beş, 51-75 kapasiteli üç ve 76-100 kapasiteli bir olmak üzere toplam dokuz sınıf, 0-50 kapasiteli bir toplantı salonu ve 51-75 kapasiteli bir konferans salonu bulunmaktadır.

Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu'nda; Bankacılık, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik ve Yönetim Bilişim Sistemleri olmak üzere toplamda üç lisans; Bankacılık Anabilim Dalı ve Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı olmak üzere iki yüksek lisans programı bulunmaktadır. Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu'nda ayrıca Bankacılık ve Finans Uygulama, Bilgisayar, Yiyecek-İçecek Uygulama ve Kat Hizmetleri Uygulama olmak üzere toplamda dört adet laboratuvar bulunmaktadır. Üniversite SKS daire başkanlığına bağlı Turizm Topluluğu 1000'e yakın üyesiyle her ay farklı etkinlikler yapmaktadır.

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında açılmış olup 370 örgün, 353 ikinci öğretim olmak üzere toplam 723 öğrenci öğrenim görmektedir. Bölümde ayrıca 2019-2020 eğitim-öğretim yılı itibariyle akademik kadroda bir profesör, iki doçent, iki doktor öğretim üyesi, üç öğretim görevlisi ve bir araştırma görevlisi bulunmaktadır.

UBYO Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümünün amacı, turizm sektörün ihtiyacı olan yabancı dil bilen yenilikleri sürekli olarak izleyebilen nitelikli eleman yetiştirmek ve tarihi bir kent olan Edirne'nin ve Trakya Bölgesi'nin yeni turizm olanakları yaratarak nitelikli turistlerin yöreye gelmelerinin sağlanması ve bu amaçla kurulacak işletmelerin ihtiyacı olan nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması olarak açıklanmaktadır. TÜ UBYO Turizm işletmeciliği ve Otelcilik bölümü Erasmus+ antlaşmaları çerçevesinde öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğini yapmakta, özellikle Balkan ülkeleriyle Erasmus ve AB sınır ötesi işbirliği projeleri yürütmektedir.

2007-2008 eğitim-öğretim yılında açılan Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü bugün halen Edirne'de, Trakya Üniversitesi'nin Ayşekadın Yerleşkesi'nde bulunan binasında teorik ve uygulamalı eğitim vermeye devam etmektedir.

Ayrıca bkz.: Edirne; Lisans Düzeyinde Turizm Eğitim ve Öğretimi; Turizm Eğitimi; Turizm İşletmeciliği; Türkiye'de Lisans Düzeyindeki Turizm Programları.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu 2018 Mali Yılı Faaliyet Raporu.

Yararlanılan kaynaklar: Trakya Üniversitesi (1982). Tarihçe, *https://www.trakya.edu.tr/pages/tarihce*, (Erişim tarihi: 18.11.2019); Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu (2005). Hakkımızda, Akademik Kadro, Bölümler. 30. 09. 2005 tarih ve 2005/9490 sayılı *Resmi Gazete* kararı; Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü (2007). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü Genel Bilgiler, *https://ubyo.trakya.edu.tr/pages/turizm-isletmeciligi-ve-otelcilik-bolumu-genel-bilgiler*, (Erişim tarihi: 18. 11. 2019); URAP (University Ranking by Academic Performance). 2017-2018 - TABLO 5: Devlet Üniversiteleri Genel Sıralaması. *http://tr.urapcenter.org/2017/2017_t5.php*, (Erişim tarihi: 18. 11. 2019).

Emel GÖNENÇ GÜLER

2019

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Tralleis Antik Kenti ve Kazıları

Aydın ilinin sınırları içerisinde yer alan Tralleis kenti kazı çalışması.

Aydın'ın kuzeyindeki Aydın Dağları'nın güney eteklerinde geniş ve yüksek plato üzerine kurulan bir antik kenttir. Uygun iklim koşulları, doğal savunması, sulak ve verimli toprakları Tralleis'in önemli bir merkez olmasını sağlamıştır. Antik çağın güçlü kentlerinden biri olmasında Büyük Menderes'in kuzeyi boyunca uzanan önemli ticaret yollarının üzerinde bulunması etkili olmuştur. Strabon'un *Geographika* adlı eserinde verdiği bilgilere göre Tralleis kenti, Aydın ilinin temelini oluşturmaktadır. Strabon'a göre Ephesos ve Smyrna gibi kentlerle aynı düzeyde olan Tralleis, Traller ve Argoslular tarafından kurulmuş ve ismini de *Tralles* adında bir Trak savaşçıdan almıştır.

MÖ 1200'lerde Deniz Kavimleri Göçü (Ege Göçleri) ile birlikte Tüm Batı Anadolu'nun yerleşme planı değişmiştir. Aydın ve yakın çevresinde de bu durum görülmüştür. Boğazlar yoluyla ya da daha güneyde Ege Denizi'nden geçerek Balkanlardan Batı Anadolu'ya gelen Traklar göçebelikten vazgeçerek Büyük Menderes Ovası'nın kenarlarına yerleşim yerleri kurdular. Göçebe kültürden yerleşik hayata ve tarım kültürüne yönelmelerinde tarıma uygun koşullar etkili olmuştur. Aydın'ın temeli olarak gösterilen Tralleis de bu yerleşimlerden biridir. Tralleis zaman içerisinde pek çok kez el değiştirerek Pers, Hellenistik Krallar, Makedonya ve Roma gibi dönemin siyasi güçlerinin egemenliği altına girmiştir.

MÖ 546'da Persler'in Lidyalılar'ın egemenliğine son vermesiyle bir süre Pers egemenliği altında kalan Tralleis antik kenti, MÖ 334'te Büyük İskender Anadolu'ya geçiş yaptıktan sonra diğer pek çok kent gibi kendi rızasıyla Makedonyalılar'ın egemenliği altına girmiştir. Büyük İskender öldükten sonra ise komutanlarından Antigonos'un egemenliği altında kalmıştır. MÖ 281 yılına gelindiğinde ise MÖ 190 yılına kadar Suriye Krallığı'na (Selevkoslar) bağlanmıştır. Bu tarihten sonra ise varlığını Pergamon Kralığı'nın hâkimiyeti altında sürdürmüştür. Pergamon Krallığı'nın egemenliği altına aldığı tüm şehirleri vergiden muaf tut-

muştur. Gelişmelerini destekleyerek iyimser bir yönetim politikası güttü. Nitekim bunun sonucunda Tralleis, bu dönemde kıymetli heykeltraşlık örnekleri verdi ve gymnasium, tiyatro ve büyük saraylar gibi önemli yapılar yaptırmıştır. Yine bu dönemde kıymetli sikkelerin basılması ekonomik yönden de zirvede olunduğunu göstermektedir. MÖ 133'ten itibaren Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine giren ve birkaç eyaletten oluşan önemli bir merkez olan Tralleis antik kenti, MÖ 26'da meydana gelen şiddetli bir depremden büyük zarar görmüştür. Doğu-Batı yönlü transit ticaretin sağladığı katkılar sonucunda hızla toparlanarak nüfusunu artırmış ve yeniden önemli bir merkez haline gelmiştir.

MÖ 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Tralleis antik kenti, Batı Anadolu'da yer alan diğer şehirler gibi eski önemini kaybetmiştir. Ticaret yollarının değişmesi Tralleis'i de olumsuz etkilemiştir. XIII. yüzyıl sonlarında Anadolu Selçukluları merkezi idaresinin Moğol hâkimiyeti altına girerek zayıflaması sonucunda Batı Anadolu'da bulunan uç beyleri kendi beyliklerini kurmuşlardır. Bunlardan biri olan Menteşe Beyliği, Doğu kökenli Türkmen göçleriyle iyice gücünü artırarak 1261 yılında akınlara başlamıştır. Karia sahillerini de içine alan akınlar sonucunda 1278'de Tralleis antik kentini kuşatmıştır. Tralleis akına uzun süre dirense de susuzluk nedeniyle 1282 yılında Türklere teslim olmuştur. Menteşe Beyliği'ne bağlı Aydın ve çevresi 1310 yılına gelindiğinde Aydınoğulları Beyliği'nin egemenliği altına girmiştir. Kent bu tarihten sonra manzarasının güzelliği nedeniyle Güzelhisar olarak adlandırılmıştır. Aydınoğlu Mehmed Bey şehre babasının adını vererek o tarihten sonra şehrin Aydın Güzelhisarı olarak anılmasını sağlamıştır.

Tralleis'ten günümüze kalan tek yapı Üç Gözler olarak adlandırılan Gymnasiuma ait tonozlu kalıntıdır. MÖ III. yüzyıla tarihlendirilen, eğitim, spor ve kültür açısından çağının önde gelen yapılarından olan Üç Gözler, kemer kalıntıları sebebiyle bu şekilde adlandırılmıştır.

Gerçekleştirilen arkeolojik kazılar sonucunda kentte inşa edilen önemli yapıların büyük bir kısmının MÖ III. ve II. yüzyıl ortalarında yapıldığı görülmektedir. Bu dönemde yapılan en önemli yapılardan biri ise Pergamon krallarının *Tuğla/Kiremit Sarayı*'dır. Bu sarayın renginin ise politik sembol olduğu düşünülmektedir. Pergamon krallarının oturması için inşa edilen saray, Roma döneminde de kullanılmıştır.

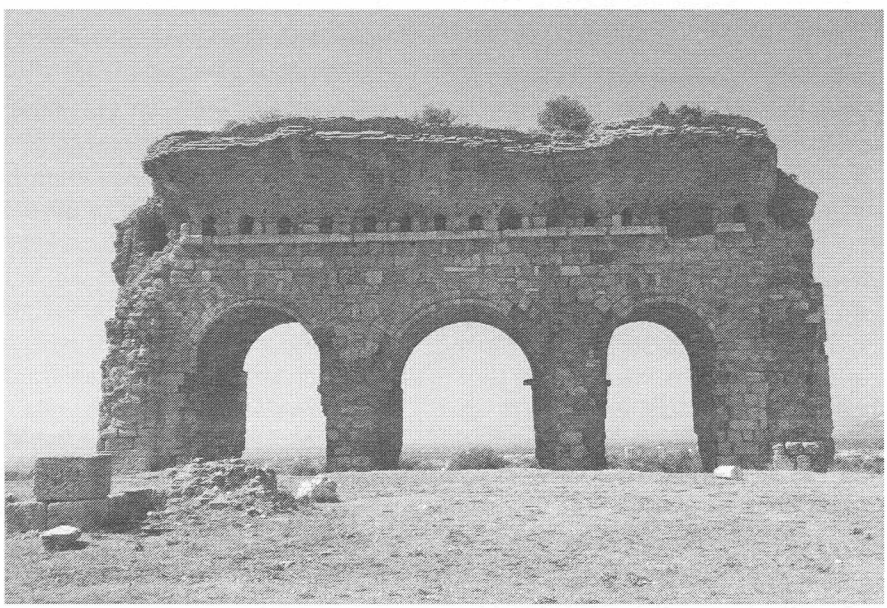

Tralleis Kazı. (Fotoğraf: İknur Gürgen).

Kentin diğer yapıları ise Roma dönemine ait bir hamam, tiyatro, agora, stadiumdur. Yapılan yüzey kazılarıyla birlikte kentin yer altında kalan kısımlarının gün yüzüne çıkarılmasına çalışılmaktadır. Yerli üretimi olan deriler ve kırmızı renkli çanak çömleği ile ünlenen kent, Ayasofya'nın mimarlarından Anthemios da yetiştirmiştir. Apollonios ve Tauriskos isimli iki büyük yontu ustasına ev sahipliği yapan kentte ele geçen eserler arasında Farnese Boğazı ile Genç Atlet heykelleri bulunmaktadır. Özellikle Hellenistik dönemde kültürel alanda iz bırakmış Tralleis'in özgün heykeltıraşlık eserleri dünyanın çeşitli müze ve özel koleksiyonlarında boy göstermektedir.

Adı ilk olarak Ksenophon'un Anabasis ve Hellenika adlı eserlerinde yer alan kentin, Herodotos ve Thukydides'in yapıtlarında bahsi geçmemektedir. Tralleis hakkında kaleme alınan başlıca eserler ise varlığı bilinse de ele geçmemiş olan Apollonios'un Peri Tralleon (Tralleis Üzerine) ve Mısırlı Kristodoros'un Patria Tralleon (Tralleislerin ülkesi) isimli yapıtlarıdır.

Tralleis'te yapılan ilk araştırmalar, XIX. yüzyılda Pococke, Texier ve Fellows gibi batılı gezginler tarafından gerçekleştirilmiştir. Tralleis antik kentini en kapsamlı şekilde araştıranlar ise, O. Rayet ve A. Thomas'tır. Çalışmaları kentin tarihi ile kent hakkındaki tüm antik literatürü kapsamaktadır.

Tralleis'te kazı başkanlığını Richard von Kaufmann'ın yürüttüğü ilk resmi kazı çalışmaları 1888'de başlamıştır. Kendisine Carl Humann ve William Dörpfeld eşlik etmiştir. Tiyatro, tiyatronun yakınındaki Apollon başının bulunduğu yerde ve Gymnasium'da yapılan kazı çalışması yaklaşık beş hafta sürmüştür.

1899'da meydana gelen deprem felaketinden sonra kentte yıkılan binaların onarım faaliyetleri için yetkililerin izni

doğrultusunda kazı bölgesinden taş çıkarımı faaliyetleri başlamıştır. Hacı Halil Efendi gözetiminde gerçekleştirilen taş çıkarma çalışmaları esnasında tiyatronun bulunduğu alanın yakınında Ephebe, Karyatit ve Nymphe yontuları bulunmuştur. Tralleis'in en güzel yapıtlarının ortaya çıkarılmasının ardından Halil Edhem Bey İstanbul Müzesi yetkililerince Tralleis'e gönderilmiştir. 1902 ve 1903 yıllarında Halil Edhem Bey öncülüğünde yapılan kazı çalışmalarında Stoa ve Bazilika gibi önemli yapılar açığa çıkarılmıştır.

1980 yılından itibaren, Gymnasium'un bulunduğu alanda define kazıları gerçekleştirilmiştir. Kalabalık işçi gruplarınca gerçekleştiren bu define kazıları Tralleis antik kentinde yıkım ve tahribata yol açmıştır. Ayrıca kentin taş ocağı olarak kullanılması da tahribata neden olmuştur. Yüzyıl kadar süren bir unutulmuşluktan sonra Rafet Dinç başkanlığında arkeolojik kazılar yeniden başlamış ve 1996-2002 yılları arasında sistemli bir şekilde kesintisiz sürdürülmüştür.

2002 yılında kazı başkanlığına Prof. Dr. Abdullah Yaylalı getirilse de altı yıl sonra tekrar Rafet Dinç'e verilmiştir. 2009 yılının Temmuz ayında 1996-2002 yılları arasında ortaya çıkarılan Akropol, Arsenal ve Gymnasiumu kaplayan yoğun bitki örtüsünü temizleme faaliyetleri başlamıştır. 2010 yılında devam eden kazı çalışmaları esnasında, X-XIV. yüzyıllara ait tarihi şapel ile 40 tane mezarı içeren dönemin kutsal bir alanına ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Dinç'in belirttiğine göre iki buçuk ay süren çalışmalar sonucunda sayıları 43'ü bulan müzelik eser ve pek çok arkeolojik kalıntıya ulaşılmıştır. Dinç'in 2011 yılına ait değerlendirmesinde sayısız boru hattı ve su şebekelerinin varlığından söz etmektedir. Buna ek olarak Tralleis antik kentinin altında daha erken döneme ait bir şehrin daha varlığından söz etmiştir.

2015 yılında definecilerin yaptığı kazılar sonucu Arsenal isimli tarihi yapının demir kapısına zarar verilmiştir. Kente yönelik 2016'da başlatılan koruma çalışmalarında iki bin yıllık mezar odasına ulaşılmıştır. Bu mezarın içinde bir de mask ve birçok ölü hediyeleri bulunmuştur. Tralleis nekropolünde yapılan kurtarma kazılarında elde edilen çok sayıdaki terracotta, kandil, unguentarium ve oyuncak figürinler özel bir koleksiyonla Arkeoloji müzesinde sergilenmektedir.

Kazı alanında bulunan toprak saklama kapları, minik heykeller, sürahi, vazo ve kandil gibi günlük kullanıma yönelik eşyalar ile takılar Aydın Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen diğer arkeolojik buluntulardır. Ayrıca Hellenistik dönem Tralleis heykeltraşçılığının en güzel örneklerinden olan Athena büstü, Nike heykeli ve Satyr heykeli de müzede yer alan diğer önemli eserler arasındadır.

Ayrıca bkz.: Arkeolojik Kazı; Arkeoloji Turizmi, Aydın; Kültür Turizmi; Kültürel Miras; Kültürel Miras Turizmi; Sit Alanı; Tarihi Eser.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: Dinç, R. (2004). *Tralleis Rehber/Guide*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları; Yaylalı, A. (2007). 2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *29. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi: 555-578; Yener, E. vd. (2015). 2013 Yılı Tralleis Kazıları. *36. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt*. Ankara. ss. 425-440.

Yararlanılan kaynaklar: Gürgen, İ. (2015). *XV.-XVI. Yüzyıllarda Güzelhisar Kazası* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; *https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64436/tralleis.html*, Erişim tarihi: 07.09.2020 14:45): Strabon (2012). *Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII, XIII, XIV* (Çev.: A.Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları; Türkmen, H. (2004). *Tralleis Kazılarında Bulunan Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü; Uğur, A. (2003). Aydın Şehrinin Kuruluşu ve Gelişme Evreleri, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 7 (XX): 41-62; Üreten, H. (2014). Tralleis: Augustus Neokratı (ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ); *Tarih Okulu Dergisi*, XX: 333-390.

İlknur GÜRGEN

2020

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Trans Balkan Turizm

(İstanbul, 1967 -)

A grubu seyahat acentası.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 776 numaralı işletme belgesi, Trans Balkan Turizm ve Ticaret Ltd. Şti. ticari unvanı ve Trans Orient Turizm acenta unvanı ile Sadettin Peköz tarafından İstanbul'da kuruldu. Yurtdışından gelen gruplara Anadolu turları, dini turlar, eğitim turları, mavi tur ve diğer temalı etkinlikler düzenleyen bir acenta olarak faaliyetlerine devam etti.

Ayrıca bkz.: A Grubu Seyahat Acentası; İstanbul; Kültür ve Turizm Bakanlığı; Seyahat Acentası.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: *www.transbalkan.net*, (Erişim tarihi: 30.04.2021).

Yararlanılan kaynaklar: Trans Balkan Turizm. (2021). Anasayfa, *http://www.transbalkan. net/index.htm*, (Erişim tarihi: 30.04.2021).

H. Kader ŞANLIÖZ-ÖZGEN

2021

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Trans Orient Turizm

(İstanbul, 1958 -)

A grubu seyahat acentası.

Ferit Epikmen tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 727 numaralı işletme belgesi ve Trans Orient Turizm Sanayi ve Ticaret A.Ş. ticari unvanıyla kurulan acenta, halen Rıza Epikmen tarafından yönetilmektedir. Acenta, limited şirket olarak kurulan yapısını anonim şirketi olarak değiştirdi (1985). İstanbul Laleli'de kurulduktan sonra ofisi otel sayılarının arttığı ve hava yolları şirketlerinin merkezlerinin bulunduğu Taksim ve Harbiye'ye taşındı. Gelişen iletişim teknolojileri ve İstanbul Avrupa yakasında artan trafik yoğunluğu ne-